

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Op de grens van Oud en Nieuw

„Zo Gij, HERE, de ongerechtigheden gadeslaat, Here, wie zal bestaan? Maar bij U is vergeving, opdat Gij gevreesd wordt“.

Psalm 130 : 3 en 4.

Er mag eigenlijk geen dag voorbijgaan, dat we hart en leven niet toetsen voor het aanzicht des HEREN. Dat mag niet beperkt blijven tot vier of zes maal per jaar bij de viering van het Heilig Avondmaal. Nog minder mag de bezinning over de levensweg, die wij gaan, maar één maal plaats vinden bij de jaarswisseling. Maar wie is volkomen trouw in het keuren van z'n doen en laten? Wie wandelt altijd in de vreze des HEREN? Het zal voor ons allen wel goed zijn, dat we op keerpunten van ons leven ons bezinnen over de weg die we gingen en over de weg die we gaan zullen. Zulk een keerpunt is ook de wisseling van Oud en Nieuw.

Van deze weken aan het einde van het jaar maakt de wereld veel drukte. Om de Kerstdagen schijnen er ontelbare lichtjes tussen veel groen. De kerken zijn vol van mensen, die er anders niet of zelden komen. Hoe komt dat? Dat zal z'n oorzaak wel hierin hebben, dat de harten vol wanhoop zijn. Men tracht de angst te verdrijven op allerlei manieren. De één probeert het met een bijzondere kerkgang, liefst in een avond- of nachtdienst. Een ander wil er overheen leven door aan te zitten aan een feestelijk diner. De handel stopt onze brievenbussen vol met aanbiedingen van allerlei heerlijkheden, die de tong kunnen strelen en de magen vullen. Men viert vrolijk kerstfeest en tracht een „zalige“ overgang van Oud naar Nieuw te forceren. Ons wordt aangeraden de kurken van champagne-flessen te laten knallen of door andere „geestrijke“ vochten ons in een opgewekte stemming te brengen. Er zullen wel goede zaken worden gedaan. Maar van de wanhoop raakt op deze manier niemand af.

Of we dan in deze donkere dagen niet wat gezelligheid in onze huizen mogen brengen? Mag er niet eens wat extra's op tafel komen? Is het zonde om van het „goede der aarde“ te genieten? Dat hoeft zeker geen zonde te zijn. De hemelse Vader gunt zijn kinderen veel goeds. Als het maar werkelijk goed is! En als we het maar met dankzegging genieten kunnen! Dan is alles geoorloofd. Maar dan zullen we niet met de wereld meedoen en zullen we in alles soberheid betrachten. En dan hebben we niet nodig om op bovengenoemde manier de wanhoop uit ons hart te verdrijven.

De Schrift wijst ons een betere weg. De weg van verootmoediging vanwege onze zonden. En van geloof in de vergeving. En van een wandel in de vreze Gods.

***

Psalm 130 is een schreeuw uit diepten van ellende tot God. Wat er precies met die ellende bedoeld wordt is niet met zekerheid te zeggen. Sommigen denken aan de ballingschap, waarin de HERE zijn volk gebracht heeft. Anderen denken aan een ziekte, die tot de rand van het graf bracht. Laten we maar eerlijk erkennen, dat we het niet weten. Mogelijk heeft dit z'n goede kant. Zo mogen we deze psalm toepassen in allerlei nood, waarvan dit leven vol is.

Als we onze gedachten laten gaan over het jaar dat voorbijging, dan zal er wel niemand onder ons zijn die kan zeggen: Ik heb geen ellende ondervonden. Er zijn mannen in de kracht van hun leven uit hun gezinnen weggenomen. Er wordt getreurd over moeders, die naar onze mening voor man en kinderen onmisbaar waren. Er zijn ouders, die een kindje naar het graf moesten dragen. Er is geleden onder een langdurige ziekte. Sommigen hebben tegenslag op tegenslag te verduren gehad. Verlovingsen zijn verbroken en huwelijken zijn aan scherven gegaan. Armoede is in sommige gezinnen binnengeslopen. In één woord: Een zee van ramp heeft met haar golven het leven overspoeld. Daarmee wil ik niet zeggen, dat de HERE ook niet veel heerlijke dingen te genieten gaf. Het zou van grote ondankbaarheid getuigen als we dat niet zagen. Er zijn ook zieken hersteld. Er zijn ook idealen in vervulling gegaan. Velen hebben welvaart uit de hand des HEREN ontvangen. Boven bidden en denken heeft God velen verblijd. Er zijn breuken geheeld en wonden hersteld. Er zijn kinderen geboren en huwelijken gesloten en feesten gevierd. Maar dit alles kan toch niet wegnemen dat er veel ellende was. Diepten van nood waaruit we tot de HERE roepen. En als er in eigen leven deze diepten niet waren, dan zagen wij ze wel om ons heen. In de kring van onze familie of in de gemeenschap der Kerk, waar zoveel strijd en moeite was, die er eigenlijk niet zijn moest.

***

Als de psalmist gesproken heeft van „diepten van ellende“ dan gaan z'n gedachten straks naar de bron van alle ellende: de zonden. Hij noemt ze in vs 3: ongerechtigheden. Daar staat een woord, dat betekent eigenlijk: verkeerdheden. Het duidt aan het afbuigen van de goede weg, het ingaan tegen de goede raad des HEREN. Als hij aan de vele afdwalingen denkt, dan zegt hij: „Zo Gij, HERE, de verkeerdheden in gedachten houdt, Here wie zal bestaan?“ Als de HERE HERE nu eens in rekening bracht al wat wij in het voorbijgegangene jaar misdeden, wie zou dan voor zijn gericht kunnen stand houden?

Daarmee wil ik helemaal niet zeggen, dat alles verkeerd was wat we deden. We hebben allen, naar ik hoop, geloofd in de Here Jezus. Maar als de HERE ons nu eens deed naar onze kleingelovigheden en ongelovigheden, die er ook waren? We hadden, als het goed met ons staat, de HERE lief. Maar als eens in gedachten werden gehouden onze liefdeloosheden, waar zouden we Gods toorn kunnen ontvluchten? Als we de HERE kenden in onze wegen, dan is de vrucht des Geestes in ons leven openbaar geworden. Dan zijn we vriendelijk geweest en mild en barmhartig en vredelievend en zachtmoedig. Maar als de HERE ons nu eens bleef achtervolgen met onze onvriendelijkheid en onbarmhartigheid en onverzettelikheden en hardheid? Of was dat er soms niet? Gelukkige mensen die van dit alles mogen zeggen, dat ze daar vrij van zijn gebleven. Maar zouden dat er velen zijn? En zouden zij dan geen andere verkeerdheden hebben te belijden? Voor de radio hoorde ik juist een verhaal van een man, die kon zeggen: „Ik ging trouw naar de kerk en ik gaf een goede bijdrage en ik liep in het bekende gareel. Maar ik leefde toch bij alle kerkelijkheid als een Farizeeër. Ja als een heiden“. Maar al zijn we hiervoor bewaard, wie kan voor Gods gericht bestaan? Het is een goed ding, als we eerlijk erkennen: „Niemand kan

UIT DE INHOUD:

Op de grens van Oud en Nieuw	H. J. J.
De heerlijkheid van het alledaagse	C. V.
Dooyeweerds bezoek aan Westminster (I)	J. M.
De ontfermingen Gods	W. B.
Oudejaarswens van Brummelkamp	(De Bazuin)
Rondom de Voetbalpool	J. M.
Kritische krabbels	Frater
Boekbespreking	J. B. - H. R. R.
Elke wijze vrouw bouwt haar huis	(Spr. 14 : 1a)
Persschouw	C. V.
Van hier en ginds	
Kerknieuws	

stand houden voor Gods gericht. Ik allerminst“.

***

Er is maar één troost in de wanhopige toestand van iemand, die voor Gods gericht niet kan bestaan. Hij kan zich niet troosten met vroegere goede werken. Evenmin kan hij zich gerust stellen door het voornemen, dat hij van nu af z'n leven zal beteren. Er is maar één heerlijk goed, dat staat tegenover de ellende van niet te kunnen bestaan voor God. Het goed van de vergeving. Jubelend roept de Psalmist dan ook uit: „Maar bij U is vergeving“.

Spurgeon noemt het eerste woord van deze zin: „Een gezegend maar“. Wij hebben onze „maren“. Doch dat is zo fraai meestal niet, dat wij ze hebben. Als sommigen Gods beloften horen verkondigen, dan zeggen ze: „Maar zouden die wel voor mij zijn“. Als ze van Gods eisen horen dan zeggen ze: „Ja, maar als wij ze slechts konden houden“. Als hun worden voorgehouden de heerlijkheden van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde dan klagen ze: „Maar zullen wij wel volharden tot het einde?“ Onze „maren“ komen vaak uit ongelooft voort. Anders staat het met dit maar van Psalm 130. Het wil zeggen: Met mij staat het wel ellendig en van mij is niets goeds te verwachten en als ik mijzelf moest redden dan was ik voor eeuwig verloren, maar bij de HERE is uitkomst in deze nood. Er is bij Hem vergeving. Er is bij Hem kwijtschelding van de schuld, bedekking van de zonden, vrijpraak van de straf. Het staat niet zo, dat er misschien vergeving is. Het is niet zo, dat ik eerst aan duizend voorwaarden moet voldoen. Ik mag het zomaar geloven, dat er bij de HERE vergeving is. Want Hij is genadig en barmhartig en vergeeft mild en overvloedig.

De man van Psalm 130 heeft van dezelfde genade geleefd als wij. Alleen mogen wij nog vaster overtuigd zijn van Gods ontferming, omdat God die geopenbaard heeft in de Here Jezus Christus. Die voor onze zonden zijn leven heeft gegeven tot een losprijs. En die nu in de hemel onze voorspraak is bij de Vader. Op honderden plaatsen in de Heilige Schrift roept de HERE Zelf het ons toe: Er is vergeving. God kan en wil en zal in nood volkomen uitkomst geven. We hoeven die vergeving niet uit de hemel halen. We hoeven die niet uit de afgrond opdiepen. Zij komt tot ons door de verkondiging van het Evangelie. En zodra en zo dikwijls als wij het geloven komt in plaats van wanhoop een vast vertrouwen, dat de HERE vóór ons is.

H. J. JAGER.

De heerlijkheid van het alledaagse

Het oude jaar is weer overgeleden in het nieuwe.

Dat is als vanzelf geschied. Er gebeurde niets bijzonders daarbij.

Ja zeker, de mensen hebben bij de jaarwisseling ook nu weer nog al wat drukte gemaakt. De jongens hebben hun zevenklappers en donderbussen laten horen. Heel velen hebben wat bijzonders gegeten en gedronken om zich daardoor in een fijne, een gezellige, een genoegelijke, een plezierige, of een „lolige” oudejaarsavondstemming te brengen. Er is voorts op allerlei wijs gemediteerd, getaxeerd, beschouwd, balans opgemaakt. Maar de eigenlijke jaarwisseling — die verliep precies zo als de overgang van de 30ste naar de 31e december en als de 5de naar de 6de juni enz. enz.

Dat het éne jaar in het volgende overgaat in de nacht van 31 dec. op 1 jan. geschiedt ook alleen, omdat de mensen dat gans willekeurig zo hebben vastgesteld. Ze hadden dat ook bij de overgang van een heel andere dag naar de daaropvolgende kunnen doen. Bij voorbeeld midden in de zomer! In Zuid-Afrika en Australië en Zuid-Amerika vieren de mensen hun oud- en nieuwjaar ook als de dagen lang en warm zijn. Het zou zelfs zinvoller zijn geweest de jaarwisseling te vieren bij de overgang van de herfst naar de winter. Of — nog beter — bij de overgang van de winter naar de lente.

***

Waarom we dit zeggen?

Wel, om er op te wijzen, dat de overgangen in „de loop der tijden” zich geleidelijk voltrekken. De éne dag gaat geleidelijk over in de andere, de éne week in de volgende, de éne maand en het éne jaar en zelfs de éne eeuw in die welke daarna komt.

En aan deze geleidelijke overgang in de voortgang van de tijd moet nu naar Gods orde beantwoorden de geleidelijke voortzetting van al onze **dagelijkse** arbeid.

Ja, zeker, er komen in het leven van mensen en volken ook plotselinge, diepingrijpende, soms zelfs katastrofale overgangen voor, gebeurtenissen die het bestaan van mensen en menselijke gemeenschappen misschien niet aanstonds, maar wel op de duur grondig veranderen.

Maar vóór, alles is er, en moet er zijn, het geleidelijk voortgaande, het nooit onderbroken, het **aliedaagse** werk. Dat is het primaire, alles beheersende. Ook in de meest ontzaglijke gebeurtenissen die plaats kunnen vinden — denk maar aan een wereldoorlog — moet dat allereerste éerst worden verricht: De mensen moeten b.v. ook dan elke dag een paar maal eten. Ze moeten kleren hebben. En het werk daarvoor moet worden gedaan, ononderbroken. Anders is het leven eenvoudig niet mogelijk.

En zo is het met alle facetten van het menselijk leven.

Het eerst nodige, het aliedaagse — dat moet voorop gaan. Dat is fundamenteel. Daarvan hangt alles af.

Als een volk, dat tot hoge cultuur kwam, zich op het bereikte cultuurniveau wil handhaven, dan zal het vóór alles moeten zorgen voor een goede opvoeding en goed onderwijs van de jeugd. De lagere scholen moeten „goed” zijn. En de gezinnen, van héél het volk, moeten „goed” zijn.

Als het b.v. met de lagere scholen niet werkelijk in orde is, als men dus met het elementair onderwijs de hand licht, dan is cultuurverval onafwendbaar. Want alleen als het er met dat onderwijs goed voorstaat, kan, dank zij een „natuurlijke selectie”, ook het middelbaar onderwijs goed worden. En alleen dan wordt ook de basis gelegd, de mogelijkheid geschapen, voor een vruchtbaar, een zich extensief en vooral intensief ontplooiend hoger onderwijs en de beoefening van de wetenschap.

En zo voort, en zo voort.

***

Ik geloof, dat het nu, óók onder ons, noodzakelijk is deze dingen speciaal ten aanzien van het leven der kerk te zeggen. Als het van iets geldt, dat het **primaire, aliedaagse, het eerst nodige en beslissende** is, dan zeker

wel van de kerk!

Het was en is in de kerk veelal zo, dat zich in de „top” daarvan, soms opzettelijk, maar meestal onopzettelijk, een laag, een groep, een coterie, een elite vormt, die zich in eigen kring en in een eigen taal, en dikwijls ook in een eigen krant of literatuur, bezig houdt met het kerkelijke leven en de kerkelijke „problemen”. Er vormen zich dan als vanzelf richtingen, scholen, nuances, die steeds min of meer op voet van oorlog met elkaar leven, al duidt men die ook aan met het mooie woord „gesprek”.

Maar de grote massa van het kerkvolk staat daarbuiten. Dat blijft vreemd aan al dat geredeneer en gepolemiseer van die groepen en scholen en kringen. Het laat hen onberoerd. Het stond ook veelal veel te ver af van het werkelijke leven en de werkelijke nood, strijd en moeiten van de grote massa die leeft in de stormen van de tijd.

Enkelen waren misschien zo'n beetje in staat van uit de verte te volgen wat er in die hoge regionen plaatsvond. Of meenden, dat ze er toe in staat waren. Deze lieden werden dan de aanhangers, de supporters, de volgelingen van de grote mannen of de door deze geleide stromingen. Zij werden de leden, de vertegenwoordigers van een partij, of groep, of kring, of richting.

Hoeveel richtingen, stromingen, bewegingen zijn er b.v. niet geweest in het nederlandse kerkelijke leven van de vorige en deze eeuw. Er waren supranaturalisten, groningers, modernen, apologetischen, ethisch-irenenischen, modern-orthodoxen, oudere en jongere ethischen, confessionelen, calvinisten, voorwerpelijken, onderwerpelijken, A-broeders en B-mannen, kuyperianen en lindebomianen, voorvechters van de Vrije Universiteit en strijders voor de Theologische School enz. Allen lieten zich liefst in een eigen tijdschrift of krant horen. Veelal gingen die evenwel ook — gelukkig! — na langer of korter tijd weer ter ziele.

***

Deze gang van zaken is uiteindelijk funest geweest.

Want terwijl de „grote” theologen, en vooral zij die zich dat waanden, hun theologische discussies voerden en zich verloren in al wat daartoe nodig was en daaruit voortvloeide, holde de kerk achteruit.

De heren hadden het veel te druk en waren te zeer geboeid door hun „hogere dingen”, dan dat ze zich met het eenvoudige kerkvolk in zijn nood en strijd konden bemoeien. Het is in één woord goddeloos, zoals dat dikwijls werd verwaarloosd; ja, in feite veracht en gehoond door wie de herders daarvan hadden moeten zijn!

Och, het bezoeken van de eenzamen, de tobbers, de vermoeide vechters met het harde leven — dat moesten de ouderlingen maar doen. In elk geval hadden de heren theologen en dominees daar geen zin in en geen tijd voor. En het catechiseren — daar hadden ze in een vloek en een zucht klaar gemaakte catechiseermeesters en godsdienstonderwijzers voor. Met een genadig knikje werden alleen zij als meelevenenden geaccepteerd, die met de nodige eerbied de theologische heren in hun wetenschappelijke manipulaties trachtten te volgen en daarvoor enig respect openbaarden. Maar men staat verbaasd als men in de gaten krijgt hoe klein die groepen waren. Zelfs onder de leden van de, ver over de half miljoen leden tellende, gereformeerde, kerken was het aantal abonnementen op de „grote” kerkelijke bladen maar zeer klein, enkele duizenden op zijn hoogst.

Zo kwam er in feite een kloof tussen de kleine groep of de kleine groepen, die wat theologisch geïnteresseerd waren en allerlei theologische meningen soms fanatiek verdedigden en bestreden — en de grote massa kerkleden, die daarvoor het interesse niet konden opbrengen, daarvoor geen aanleg hadden, of daarvoor inderdaad geen tijd hadden. En die verkommerden.

Toen de bekende Merle d' Aubigné, de man door wiens prediking voor Groen van Prinsterer het licht opging in 1845 Duitsland bezocht, zei een vooraanstaand Duits theoloog tot hem: „Wij in Duitsland hebben wel theo-

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. D. van Dijk, Groningen
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Utrecht
Drs H. R. Rookmaaker, Leiden
Ir. J. Stellingwerff, Eindhoven
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Secretariaat Geref. Persvereniging „Opbouw”:

H. Albracht, Prof. Wentlaan 50, Utrecht

Penningmeester van de Geref. Persvereniging:

Drs J. F. J. Lamet Antilopelaan 2, Geldrop, post Eindhoven

logen, wel wetenschap, maar wij hebben geen kerk”. En sindsdien is in Duitsland en in Nederland de situatie steeds ongunstiger geworden.

Er kwam een kloof tussen hen die zich met allerlei theologische kwesties bezig hielden en de grote massa die geheel en al in beslag werden genomen door de zorg, de nood, de demonie van het leven waar ze midden in stonden en bijna in ondergingen. En dezen vervreemdden al meer van de kerk.

***

Inderdaad de gevolgen van deze ontwikkeling der dingen is huiveringwekkend geweest.

Laat ik eens enkele cijfers noemen ten aanzien van de situatie in ons land.

De leden van de Hervormde Kerk omvatten in 1880 ongeveer 55 % van de bevolking, in 1900 48 %, in 1920 41.2 %, in 1947 nog slechts 31.1 % !!

Voor de Gereformeerde Kerken waren die cijfers in 1920 8.3 %, in 1947 7 %.

Enkele jaren geleden werd in Zuid-Holland een diepgaand onderzoek ingesteld naar de situatie in de verschillende Hervormde kerken. Wat men vond was in één woord verbijsterend.

Ik zal weer enkele getallen weergeven.

In de eerste kolom noem ik de plaats van de onderzochte Hervormde Kerk; in de tweede het aantal leden; in de derde het aantal belijdende leden; in de vierde het aantal avondmaalgangers.

Hier is het overzicht:

Den Haag	150.000	30.000	2.500
Scheveningen	28.250	8.000	400
Rotterdam-C.	86.000	13.000	1.000
Delfshaven	55.000	7.445	575
Charlois	63.000	5.520	840
Feijenoord	40.000	3.600	375
Vreewijk	23.863	3.806	625
Delft	17.000	6.000	550
Schiedam	26.640	5.395	1.000
Vlaardingen	23.000	7.000	900
Leiden	32.000	12.000	620
Dordrecht	26.167	6.396	400
Gouda	14.889	3.445	200
Giessendam	5.400	600	55
Gorinchem	6.500	1.761	80
Sliedrecht	8.000	1.400	230
Leerdam	5.000	1.600	100

Zijn deze cijfers niet benauwend?

***

Wijzen ze niet naar een situatie, waaromtrent men ook zeggen kan en moet: wij hebben wel een theologie, maar geen kerk meer?

Wat zou er van de Herv. Kerk overblijven als b.v. de Staat niet langer de opleiding tot predikant en zo de beoefening van de „hervormde” theologie, mogelijk maakte?

Klinkt het met het oog op deze cijfers niet als ironie, als men van Hervormde zijde beuigt, dat zij de eigenlijke volkskerk is, de

kerk die het volk representeert en waarin het volk zich uitsprekt?

* * *

Nu is de situatie in onze kerken ongetwijfeld veel gunstiger.

Maar er is toch reden tot zorg.

Een meelevend lid, een scherpzinnige broeder, zei me onlangs: „Als je de kerkelijke pers goed bijhoudt en je kent het werkelijke leven der gemeente: de strijd, de nood, de verzoeken, de behoeften der gemeente, dan moet je constateren, dat wat de gemeente, de gelovigen, werkelijk nodig heeft, zo weinig in de pers ter sprake komt en dat wat in de pers besproken wordt zo weinig in de gemeente leeft, omdat dat zo ver van het werkelijke leven en de werkelijke vragen en noden af staat!”

Als dit waar is, en ik geloof, dat deze broeder voor een groot deel gelijk heeft, dan is er alle reden tot zorg.

Want dan groeit in de gemeente onafwendbaar de tegenstelling tussen een bepaalde groep, die zich bezig houdt met allerlei „actuele” kwesties, zoals die in de pers besproken worden — en het gros van de gemeente die daar niet in meeleeft, maar de strijd des geloofs uitsluitend voert — als dat ten minste nog geschiedt — in het leven van elke dag.

Het eerste dat nu in verband daarmee moet gedaan worden is: het trouw zijn in de eerste dingen. Ook en vooral in de prediking, het huisbezoek, de catechisatie: het ingaan in de

werkelijke levensomstandigheden, de werkelijke levensstrijd en levensnood.

Laat ik het zo mogen zeggen: een predikant, die deze eerste dingen niet van harte en vóór alles doet is **ontrouw**. Als hij ze na herhaalde waarschuwing nog niet doet is hij een **sukkel** of een **ellendeling**.

Wij hopen in „Opbouw” ook in het komende jaar steeds weer op die eerste dingen, die eerste roeping, die eerste taak te wijzen.

Want het gaat ook in de kerk vóór alles om het alledaagse.

Om het alledaagse leven, en de alledaagse zonde, en de alledaagse strijd. Het gaat daarin vóór alles om het alledaagse geloof in het woord en de trouw Gods. En om de alledaagse bekering van de alledaagse ongerechtigheid. Het gaat in de kerk vóór alles om dat wat God elke dag nieuw maakt en opnieuw geeft: zijn woord, de belofte waaruit we moeten leven; en de alledaagse zorg en liefde van onze Heer Jezus Christus. Het gaat, anders gezegd, allereerst om de dagelijkse omgang met het woord van God en het dagelijkse zoeken van de wil des Heren in alle levensomstandigheden.

Dat alles is het éérste en ook het laatste en dus het enige.

En in dat alles mag en moet nu de heerlijkheid Gods openbaar worden. De alledaagse heerlijkheid Gods, zoals die opglanst uit het kinderlijk-gelovige leven van allen die Hem — met véél zonde en gebrek — waarachtig liefhebben.

C. V.

Dooyeweerds bezoek aan Westminster

I

Prof. dr H. Dooyeweerds bezoek aan de Theologische School (Westminster Theological Seminary) te Philadelphia, Pennsylvanië, in de Ver. Staten van Amerika, geeft ons aanleiding om eens aandacht te schenken niet alleen aan het bezoek van Dooyeweerd aldaar, maar ook aan „Westminster” zelf.

Westminster zelf eerst. Zoals vele van de lezers zullen weten heeft deze naam Westminster te maken met Engeland en wel met de beroemde synode van Westminster, die gehouden is in de jaren 1643 tot 1648. Op deze synode, die voor de angelsaksische, calvinistische wereld van zeer grote betekenis is geweest, is de Confessie of belijdenis van Westminster opgesteld; een uitvoerige, gereformeerde geloofsbelijdenis die in Engeland en Schotland van grote betekenis geworden is. Het is eigenlijk de laatste confessie uit de nabioei van de eeuw der Reformatie. Nog later gemaakt dan onze nederlandse Canones van Dordrecht, 1618—19. En naar men wel zegt is de invloed van de Nederlandse theologie uit de dagen van Dordrecht in haar merkbaar. Geen wonder, er was zelfs „personele” gemeenschap geweest met Dordrecht. Er waren engelse theologen te Dordrecht aanwezig geweest, die later te Westminster ook aanwezig waren. En de discussies, de gesprekken en niet het minst de besluiten die te Dordrecht waren genomen, hebben natuurlijk niet nagelaten invloed, waarschijnlijk blijvende invloed uit te oefenen op sommigen van deze engelse theologen. Behalve de „personele” gemeenschap waren er velerlei anderzortige contacten in die dagen tussen de engelse en nederlandse gereformeerden.

Welnu, de Theologische Hogeschool te Philadelphia draagt de naam Westminster als uitdrukking, als uiterlijk symbool van haar grondslag. De leerstellige grondslag van het onderwijs en van de studie der theologie is de Westminsterse Belijdenis en Catechismus. De genoemde synode stelde behalve de belijdenis, zo even genoemd, ook een Grote en een Kleine Catechismus op voor het onderwijs aan de gevorderden en aan de jeugd.

De Constitutie van de School schrijft de hier volgende gelofte voor, af te leggen door elk stemhebbend lid van de faculteit. (hooglerarencollege).

„In de tegenwoordigheid van God, en van de curatoren en de hoogleraren van deze Hogeschool, verklaar ik plechtig en van

harte dat ik ontvang en aanneem, en onderteken de Geloofsbelijdenis en de Catechismus van de Presbyteriaanse Kerk van Amerika in de vorm, welke zij had in het jaar onzes Heren 1936, als de belijdenis van mijn geloof, of als een hoofdsom en juiste uiteenzetting van dat leerstelsel en godsdienstig geloof dat in de Heilige Schriften is vervat en daarin geopenbaard door God aan de mens tot zijn zaligheid; en ik belijd plechtig en van harte dat ik de fundamentele beginsels van de Presbyteriaanse vorm der kerkregering aanvaard als in overeenstemming met de geïnspireerde woorden. En ik beloof en verklaar plechtig, dat ik niet zal inprenten, leren of suggereren iets dat mij zal voorkomen, hetzij direct of indirect, in tegenspraak te zijn met enig element in dat leerstelsel, noch dat ik zal bestrijden iets van de fundamentele beginsels van deze vorm van kerkregering gedurende de tijd dat ik een lid ben van het college van hoogleraren van deze Hogeschool.”

De Hogeschool heeft niet alleen bewust een band aan de gereformeerde belijdenis, maar ook een zeer sterke band aan de gereformeerde traditie in de Ver. Staten. Westminster is namelijk voortzetting van Princeton. Wel te verstaan, voortzetting van Princeton wat betreft de gereformeerde, calvinistische traditie. Princeton was in de vorige eeuw en in het begin van deze eeuw het bolwerk van het calvinisme in de Ver. Staten. Dr Henry Beets noemde het het „Gibraltar” van de gereformeerde belijdenis. Maar toen in 1929 Princeton werd „gereorganiseerd” door dat de modernistische en de indifferentistische krachten in de Presbyteriaanse Kerk in de Ver. Staten gingen samen doen en in coalitie, de evangelische, gereformeerde krachten overtroeven konden, ging Princeton „om”. Dat wil zeggen: modernistische professoren werden benoemd en kregen zitting in het college van hoogleraren naast de gereformeerden. Aan Princeton waren nog velen verbonden, die de oude bijbelse waarheid liefhadden. Onder hen, die aan Princeton gedoopt hadden en het gereformeerde belijden van harte liefhadden waren Robert Dick Wilson, J. Gresham Machen, Oswald T. Allis en Cornelius van Til. Welnu, er werd besloten dat zij het onderwijs, het bijbelse, schriftuurlijk gereformeerde onderwijs zouden voortzetten, nu Princeton „om” was. Ongeveer onmiddellijk na de reorganisatie van Princeton werd de Westminster Theologische Hogeschool te Philadelphia

gesticht. En de vier zo juist genoemde mannen werden, met anderen, uitgenodigd om zich te voegen bij de staf der docenten, om de uiteenzetting en de verdediging van dat groot geheel van de bijbelse waarheid, dat het oude Princeton had liefgehad en door haar discipelen had verbreid de wereld over, voortgaand te onderwijzen.

Dat tracht men aan Westminster Seminary te doen tot vandaag toe.

Van de vier bovengenoemden is vandaag nog alleen in leven en in volle activiteit prof. dr Cornelius van Til. We hadden het voorrecht hem in september van dit jaar in Philadelphia weer te ontmoeten en zijn grote liefde en warme belangstelling voor het nederlandse gereformeerde kerkelijk en geestelijk leven weer te ervaren. Hij is een van de hoogleraren die te Westminster het nederlandse, calvinistische element vertegenwoordigen. Hij niet alleen. Ook prof. dr Ned. B. Stonehouse en de emeritus hoogleraar R. B. Kuiper. Zij zijn afkomstig van de nederlandse stam in de Ver. Staten. Afstammelingen van de Christian Reformed Church, de oude Christelijke Gereformeerde Kerk, die haar centrum heeft in Grand Rapids, Mich., en haar oorsprong in de Christelijk Afgescheiden Kerk hier te lande in de vorige eeuw.

Men ziet dat aan deze echte amerikaanse hogeschool met haar zuiver amerikaanse historie en haar angelsaksische belijdenis, het nederlandse gereformeerde element behoorlijk vertegenwoordigd is. Maar niet minder is het Schotse Presbyteriaanse element er vertegenwoordigd. We noemen slechts de namen van de andere hoogleraren om u daarvan een indruk te geven. Het zijn Paul Wooley, die kerkhistorie doceert, John Murray, die dogmatiek doceert en dr Edward J. Young, de oudtestamentische vakken onderwijst. Voorts is er een „associate” professor voor het N. Testament (prof. Stonehouse's vakken) en twee „assistant” professoren Kline en Clowney, een „instructor” in de apologie en twee „lecturers”, één voor praktische theologie en één voor het „spreken”, misschien zouden wij zeggen, de wel-sprekendheid. Dat is in totaal een getal van 11 docenten, die in de praktijk bezig zijn.

Dat nederlandse element dat aan een amerikaanse Hogeschool opvalt is ook te zien in de bibliotheek en de leeszaal voor periodieken. Daarin ziet men nederlandse periodieken. Men ziet er, om maar dichtbij huis te blijven, Opbouw en de Reformatie en andere kerkelijke kranten die hier te lande verschijnen. Vooral prof. Van Til tracht belangstelling te wekken voor de nederlandse theologie, ook voor die der vrijgemaakten. Nu moet u niet denken, waarde lezer, dat de amerikanen die daar studeren, halve nederlandse zijn. Het zijn amerikanen. U moet ook niet denken dat de jongelui, die er studeren allemaal nederlands spreken. Dat doen ze bij lange na niet. Nogmaals het zijn **amerikanen**. U moet zelfs niet denken dat de hoogleraren allemaal nederlands spreken. Dat doen ze niet. Een tweetal spreekt de nederlandse taal.

Het zou blijk geven van bekrompenheid wanneer u zou wanen, dat de staf en de studenten zo ongeveer halve nederlandse zouden zijn en misschien nog wel „vrijgemaakt” ook. Men zou evengoed, nee, met meer recht kunnen verlangen, dat wij hier, in Nederland, allemaal ongeveer Amerikanen zouden zijn en de hele amerikaanse kerkelijke historie zouden kennen en in alle kerkelijke strijdpunten van betekenis, onze positie zouden hebben bepaald. De werkelijkheid is dat wij van dat wat in de Ver. Staten zoal gebeurd is in het kerkelijke, niet veel af weten. We weten misschien iets van de nederlandse stamgenoten in Amerika, van de Christelijke Geref. Kerk, van Grand Rapids, en na de oorlog hebben we enige interesse gekregen voor de kerk van Ds H. Hoeksema en Ds De Wolff. Maar dat is meestal alles.

We hebben hier te doen met buitenlands kerkelijk leven. En we moeten beginnen om dankbaar te constateren, dat er in de gebouwen van Westminster intensief wordt gewerkt aan de bestudering van de Schriften en de gereformeerde theologie en dat op een gezonde gereformeerde basis.

Wie zou zich daarover niet verblijden?

Niet alleen hier, ook dáár wordt gereformeerde theologie beoefend!

Volgende keer dan over Dooyeweerds bezoek te Westminster.

J. MEESTER.

De ontfermingen Gods

(I)

Toen ik enige tijd geleden in een cursus voor belijdende leden de Dordtse Leerregels behandelde, is mij meermalen gevraagd naar de betekenis van de woorden: 'Jacob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat'.

Men heeft veelal de gedachte, dat wij in dit woord in aanraking komen met een willekeurige God, Die — zonder aanwijsbare reden — een aantal mensen verkiest tot het eeuwige geluk en — eveneens zonder aanwijsbare reden — een aantal mensen bestemt voor het eeuwige verderf. Een vaste orde, een betrouwbare stijl kan men hierin niet ontdekken. Verkiezing en verwerping, ze komen beide voort uit Gods welbehagen. En 'welbehagen' heeft voor velen ongeveer de betekenis van: grenzeloze willekeur.

Het resultaat van een dergelijke gedachtegang is altijd tweërlei: In de eerste plaats wordt het aangezicht Gods op deze wijze zó verminkt, dat we in Hem niet meer herkennen de Vader van alle barmhartigheid, de Vader van onze Heere Jezus Christus. We krijgen een beeld van God, dat niet overeenkomt met het beeld dat de Schriften tekenen. Dat is zonde tegen het tweede gebod, het is zonder meer blasfemie, het is Godslasterlijk om zo over de Heere te spreken.

En hiermee hangt onmiddellijk een tweede factor samen: de leer der verkiezing wordt zo een bedreiging van de zekerheid en de blijdschap des geloofs. Vanuit zólk een verkiezingsgedachte valt een diepe schaduw op ons leven. Met het gevolg, dat sommigen er krankzinnig van geworden zijn; en anderen, onder wie vele Gereformeerden, de verkiezing als een onverteerbare brok uit hun gedachten hebben uitgebannen.

Nu geloof ik, dat één der oorzaken van deze verwarring en verbastering gelegen is in het feit, dat men een tekst op de klank af aanhaalt, zonder het gehele verband der Schriften in rekening te brengen.

En daarom willen we in een reeks van enkele artikelen onze aandacht geven aan geheel Romeinen 9.

En ik kan u verzekeren, dat er dan geen hoofdstuk is in de Schrift, waarin de barmhartigheid, de genade en de ontferming Gods rijker, dieper, klaarder wordt gepredikt dan in Romeinen 9.

U krijgt de toetssteen in handen: zolang u Gods verkiezing ziet als een bedreiging, als een donkere schaduw, heeft u van dit hoofdstuk nog niets begrepen. En u heeft er alles, althans voldoende van begrepen, wanneer u komt tot dezelfde lofzang, waar het bij Paulus op uitloopt: o diepte des **rijkdoms**, beide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoorzakelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen. Hem zij de heerlijkheid in der eeuwigheid.

Wij moeten eerst iets zien van het verband waarin dit hoofdstuk voorkomt. Hoe komt Paulus ertoe om te gaan spreken over de toestand waarin het oude Bondsvolk zich bevindt?

Welnu, de apostel heeft tot nu toe in zijn brief uiteengezet, dat er in de mens geen gerechtigheid aanwezig is, die hem voor God aangenaam maakt. Die gerechtigheid is er niet bij de heidenen, want zij zwelgen in de goddeloosheid. Die gerechtigheid is er evenmin bij de Joden, want zij hebben wel de wet, maar zij leven er niet naar. Het gehele menselijke geslacht is voor God verdoemelijk: er is niemand rechtvaardig, ook niet één.

Gerechtigheid die voor God kan bestaan, is er alleen in de Christus. En wij worden dus aangenaam voor God, als we de Christus omhelzen, Hem aannemen, met Zijn verdiensten worden bekleed.

Paulus heeft er steeds uitdrukkelijk bij gezegd, dat dit heil in Christus er is éérst voor de Jood en ook voor de Griek. Zo heeft hij het al direct gesteld aan het begin van zijn brief: het Evangelie is een kracht Gods tot zaligheid voor een ieder die gelooft, eerst voor de Jood en dan voor de Griek.

De Jood heeft dus in de uitdeling van het heil de voorrang boven de Griek, boven de heidenen. God wil eerst Zijn kinderen-vanouds trekken tot het heil in Christus.

Alleen maar, de werkelijkheid schijnt in een geheel andere richting te wijzen. Want de

feiten zijn, dat de heidenen bij tallozen toetreden tot de gemeente van Christus, terwijl de Joden in massa het heil verwerpen. Ja, de werkelijkheid wordt steeds meer zo, dat God Zich met Zijn Evangelie van de Joden afwendt om Zich uitsluitend tot de heidenen te richten.

De vraag moet dus beantwoord worden: heeft God Zijn beloften aan de vaders vergeten? Heeft Hij het verbond met Zijn volk buiten werking gesteld? Heeft Hij Zijn genadige verkiezing ongedaan gemaakt?

Daar komt nog een tweede bij. Paulus heeft deze brief aan de Romeinen geschreven om zichzelf te Rome een entree te verschaffen. U kunt daarover lezen in het eerste hoofdstuk en in hoofdstuk 15. De bedoeling van de apostel is nl. om over Rome naar Spanje te reizen. Daartoe roept hij de hulp in van de Christenen te Rome. Zij moeten hem helpen om deze lange reis tot een goed einde te kunnen brengen.

Maar Paulus kan terecht vrezen, dat hij niet al te best aangeschreven staat in Rome. Want zijn vijanden, de Judaïsten, vertellen overall rond, dat Paulus toch eigenlijk een afvallige is, die vroeger wel nauwkeurig wandelde naar de Farizeeuwse inzettingen, maar die thans niet meer het minste respect vertoont voor de Mozaïsche instellingen, voor de Joodse gebruiken, voor de bijzondere positie die Israël vanouds heeft ingenomen. Die Paulus is eigenlijk een revolutionair, want hij verloochent de ganse historie van het heil waarin Israël toch een centrale plaats bekleedde. Paulus is een nieuwlichter, die de bevoorrecht van de Jood negeert en zonder meer de Griek tot het heil roept.

En daarom moet Paulus nu in de hoofdstukken 9—11 van deze brief waarmaken, wat hij steeds al gezegd heeft, dat het heil er is éérst voor de Jood en dán voor de Griek. Maar hij moet evenzeer waar maken, dat het geen revolutie is, wanneer hij thans het Evangelie zonder reserve tot de heidenen doet gaan. Hij moet het laten zien, dat het de gangen Góds zijn, dat het de trouw Góds is aan Zijn oude beloften, wanneer de Joden na verwerping van het heil verworpen worden — en de heidenen de gerechtigheid van Christus ontvangen.

En zo verstaan we al direct de krachtige verzekeringen aan het begin van hoofdstuk 9: ik spreek de waarheid in Christus, ik lieg niet, want mijn geweten betuigt mij dit mede door de Heilige Geest: ik heb een grote smart en een voortdurend hartzeer — terwille van het Joodse volk.

Men moet werkelijk niet denken, dat het de apostel koud laat, wat er met zijn volk gebeurt. Nog minder is het zo, dat hij het

OUDEJAARSWENS VAN BRUMMELKAMP

Zou het niet een heerlijke zaak wezen, wanneer allen, die volledig, zonder eenig voorbehoud en van harte instemmen met het geloof, dat in de belijdenisschriften der Gereformeerde Kerk staat uitgedrukt, als ééne Kerk vereenigd werden?

Wanneer zij alles verwierpen wat tegen deze belijdenis in strijd staat, om gezamenlijk, met vereende krachten voor het geloof te strijden, en tot bevordering en voortplanting der waarheid in de mogendheid des Heeren werkzaam te zijn? Zou het geen heerlijke zaak wezen, wanneer die Kerk, behalve de zamenkomsten van hare gewone bestuur, jaarlijks in eene van de groote steden des lands eene openbare vergadering hield, met gelijk regt voor al hare leeraars en ouderlingen, om daar de algemeene belangen te bespreken, en te beramen hetgeen met onderlinge zamenstemming of met vereende krachten behoort te geschieden? Wanneer voorts niet slechts uit de geringere en burgerklasse, maar allen die er roeping toe hadden, uit de aanzienlijkste standen en uit de armsten des volks, tot de bediening van het evangelie werden bevorderd; en tevens in plaats van verscheidene kerkelijke bladen, één, maar door onderlinge samenwerking voldoende orgaan in het belang, en tot voordeel van de geheele Kerk werd uitgegeven?

De Bazuin, No 52, 1859.

met een zekere wellust aanziet, dat de Joden gepasseerd worden door de Heere. Integendeel, hij zou er alles voor over hebben om dat ganse Israëlietische volk te kunnen trekken in de gemeenschap van Christus. Het allergrootste, het allerrijkste in zijn leven zou hij ervoor willen offeren. Ik zou wel wensen verbannen te zijn van Christus ten behoeve van mijn broeders, mijn verwanten naar het vlees. Er staat eigenlijk, dat Paulus wel het voorwerp van vervloeking zou willen zijn, een gruwel in de ogen des Heeren, als daardoor de zegen, het heil maar tot zijn broeders kon komen.

De apostel drukt dit zo kras mogelijk uit. Ik spreek de waarheid, zegt hij, en ten overvloede voegt hij er aan toe: ik lieg niet.

Die verhalen van de Judaïsten, dat ik als een afvallige een afkeer heb gekregen van mijn volk, zijn zó weinig waar, dat het integendeel voortdurend knaagt aan mijn hart: mijn volk, mijn volk, ik wilde wel de eeuwige verdoemenis ondergaan, als ik daardoor voor u het eeuwige leven kon vererven.

Baarn.

W. BORGDORFF.

Rondom de Voetbalpool

Enkele historische opmerkingen

Sinds enige jaren kennen wij in ons land de voetbalpool, een vorm van wedden op voetbaluitslagen waarbij de, uiteraard minimale, kans bestaat tegen een kleine inzet een groot geldsbedrag te winnen.

In verscheidene andere landen, bv. Engeland, is deze vorm van gokken al vele jaren zeer populair.

Ook in Nederland is voor deze gokmethode grote belangstelling.

Niet, dat dit de enige vorm van gokken is. Naast de staatsloterij en de totalisator bij de paardenrennen, zijn er nog tal van andere mogelijkheden. Men denke slechts aan de puzzlerage, de gokkerijen via radio en televisie enz.

Sinds de mens het Paradijs verlaten moest, is de zucht om door middel van het lot het „geluk" te winnen, aanwezig.

Van rooms-katholieke zijde is dan ook wel gesteld, dat de speelzucht toch onoverwinnelijk is, omdat ze diep in de menselijke natuur schuilt. Op die grond wordt dan wel gepleit voor een in goede banen leiden van deze speelzucht door de staat.

Daar het kwaad niet bedwongen kan worden, moet het maar gekanaliseerd worden.

Reeds in de vroegste oudtijd werd er al in enigerlei vorm gegokt.

Toch werd ook bij vele heidense volken dit gokken als een ondeugd gezien. Reeds de Romeinen b.v. hebben verbodsbepalingen tegen kansspelen uitgevaardigd.

Toen de Romeinen met de Germanen in aanraking kwamen werden ze getroffen door de vele deugden van dit volk, maar als een der ondeugden wordt genoemd de hartstocht voor het dobbelspel.

De heidense Romeinse juristen zagen de gevaren van de speelzucht blijkbaar scherper, dan menigeen in onze tijd.

De oude kerkvaders hebben unaniem hun stem tegen de speelzucht verheven, hoewel ook in die tijd dit kwaad niet volkomen uitgeroeid werd.

Principieel een andere houding tegenover het kansspel werd door Thomas van Aquino aangenomen. Zonder nu elke vorm goed te keuren, erkende Thomas toch, dat het kansspel een zelfstandige betekenis had ter onderbreking van de ernst van het leven. Deze opvatting van Thomas is sindsdien bij de rooms-katholieken gemeengoed gebleven.

Onder theoretische betuiging van de daaraan klevende gevaren, wordt toch het gokken bij hen aanvaard.

Zoals reeds in vroeger eeuwen wedenschappen werden afgesloten bij de Pauskeuze, zo vond dat ook nu weer bij de laatste verkiezing van een Paus plaats. Van een ernstig verzet is, behoudens bij enkelen, geen sprake. Men wil hoogstens weten van begrenzing en beperking der gokzucht. Een gokje, zo meent men, moet men de mens toch ter verpozing gunnen.

Ook in onze dagen is juist de drang om te komen tot een nationale voetbalpool vanuit rooms-katholieke kringen bijzonder sterk.

Zoals in vroeger tijd, wordt dat gaarne verdedigd met het oog op het „goede doel”.

Zo werd bv. in 1549 de kerktoren van de Oude Kerk in Amsterdam gefinancierd uit de opbrengst van loterijen.

Ook na de Reformatie werden deze praktijken niet geheel uitgeroeid. In Middelburg is bv. in de 17e eeuw een weeshuis gebouwd uit de loterijopbrengst. Wanneer thans gepleit wordt voor een voetbalpool ter financiering van sportvelden en liefdadige doeleinden is men inderdaad enigermate in historische, maar daarom nog niet in de juiste lijn.

Ook de Nederlandse overheid heeft in dit opzicht niet bepaald een brandschoon verleden. De staatsloterij ontstond al in 1726.

Bij de invoering van het Franse wetboek van strafrecht onder Napoleon werden de particuliere loterijen echter verboden. Dit bleef zo tot 1886 bij de invoering van een nieuw nederlands wetboek van strafrecht. Ook daarin komt wel een verbod voor van particuliere loterijen, maar een strafsancie ontbrak. Het gevolg laat zich raden. De particuliere loterij brak steeds meer baan.

Onder het ministerie Kuyper werd aan deze toestand een eind gemaakt.

In 1905 kwam een loterijwet tot stand, die de particuliere loterijen verbood en strafbaar stelde. Alleen enkele bestaande loterijen werden gehandhaafd.

Reeds direct bleek, dat een waterdichte regeling van deze materie niet eenvoudige is. Ook na meerdere herzieningen is deze wet niet afdoende gebleken om de gokzucht te bestrijden.

De loterijwet van 1905 had voorts ook een beperkte strekking.

De Regering bedoelde uit het oogpunt van openbaar belang de exploitatie van de speelhartstocht en daardoor die hartstocht zelf zoveel mogelijk te beteugelen.

De bedoeling was dus niet het deelnemen in elke loterij te verbieden, maar meer de speelhartstocht en de exploitatie daarvan tegen te gaan.

Daarom werd ook niet elke loterij strafbaar gesteld en werd evenmin de deelneming met straf bedreigd.

Men keerde zich alleen tegen de loterijen zelf, die de speelzucht exploiteren.

De loterijwet in de huidige formulering kwalificeert als loterij elke gelegenheid door iemand opengesteld om tegen voldoening van zekere voorwaarde mee te dingen naar prijzen uitgelooft voor de deelnemers, die als winnaars worden aangewezen door het lot, of enige kansbepaling, waarop zij geen overwegende invloed kunnen uitoefenen.

Hoezeer overwogen, toch heeft deze definitie in de praktijk tot veel moeilijkheden aanleiding gegeven.

Wanneer heeft een deelnemer overwegende invloed op de kansbepaling?

De regering had de bedoeling er ook bv. prijsraadsels onder te brengen, behalve natuurlijk in het geval, dat alle goede oplossers een prijs krijgen.

In de praktijk blijkt dat echter niet mogelijk. Wanneer kan worden aangetoond, dat een nauwkeurige berekening bv. van de deelnemer van invloed kan zijn op de kansbepaling?

ling volgt geen veroordeling, hoewel in de praktijk de deelnemers zich de moeite van een nauwgezette berekening toch niet gunnen.

In de laatste jaren zijn dan ook vele vervolgingen van gokpuzzles mislukt.

Als maatstaf neemt de rechter in de regel niet of men gokt, maar of men theoretisch gesproken er zelf ook wat aan kan doen om een prijs te winnen. Zodra er maar een schijn van intelligentie vereist wordt, zit er een goede kans voor vrijspraak in.

Bedoeld was voorts om loterijen in besloten kring vrij te laten.

En niet zonder reden.

De overheid heeft te waken voor de publieke eerbaarheid, maar moet zich naar antirevolutionaire opvatting onthouden van hetgeen in het huiselijk leven gebeurt.

Het waken voor de openbare zedelijkheid bevat niet de eis, dat men de loterij in de huiskamer verbiedt.

Een andere vraag is echter, of men op grond daarvan zover had moeten gaan, om alle loterijen in besloten kring vrij te laten.

Wanneer de K.N.V.B. een voetbalpool alleen voor haar leden wil doen doorgaan voor een loterij in besloten kring, is het duidelijk, dat dit in elk geval te ver gaat.

Al ontzegt men de overheid het recht zich te bemoeien met de interne levenssfeer van het huisgezin, dat kan nooit inhouden een vrij laten van een vereniging, die meer dan 200.000 mensen omvat.

Ondanks deze feiten heeft de loterijwet aanvankelijk de speelzucht toch inderdaad enigermate kunnen beteugelen.

Tegelijk met deze wet is ook een wetsontwerp tot afschaffing van de staatsloterij ingediend.

Dit ontwerp heeft het helaas niet tot wet kunnen brengen.

Beide wetsontwerpen waren afkomstig van een r.k. minister.

In 1911 werd een volgende stap gedaan, de totalisator werd verboden, eveneens op initiatief van een r.k. minister.

Hoewel van prot.-christelijke zijde herhaalde malen op verdere beperking werd aangedrongen, is men daar niet in geslaagd. Zo mislukte een poging van minister Colijn om alle particuliere loterijen te verbieden en de staatsloterij af te schaffen.

Een verder wettelijk terugdringen bleek niet mogelijk. Dat was in de tijd, dat de prot.-christelijke politieke invloed het grootst was.

Toen deze invloed verminderde, ging het ook met deze wettelijke terugdringing van de speelzucht snel bergafwaarts.

Tijdens de bezetting werd de totalisator weer toegelaten. Deze verheugde zich in een grote belangstelling. De omzet steeg tot f 20.000.000,— per jaar. In 1945 werd deze totalisator verboden, om echter in 1948 alweer haar intree te doen. Als argument werd daarbij o.m. gebruikt, dat op deze wijze het ongebreidelde wedden zou worden teruggedrongen.

In de bezettingstijd viel trouwens over de hele linie een toename van de goklust te bespeuren. Particuliere speelgelegenheden vlogen als paddestoelen uit de grond. Ook hierin openbaarde zich, dat van een bekering onder de roede Gods, geen sprake was.

Het was daarom niet te verbazen, dat na de oorlog de poging om de gokmogelijkheden te vergroten veel minder weerstand ondervonden, als voordien. Was voordien bestrijding van de gokzucht met rooms-katholieke hulp, zij het binnen zekere grenzen, mogelijk, na de oorlog werd dat anders. De calvinistische invloed, die over heel de linie aan het tanen was, bleek ook hier veel van haar kracht verloren te hebben.

De staatsloterij werd na de oorlog regelmatig uitgebreid. Terwijl de omvang van de staatsloterij in 1940 f 5.000.000,— bedroeg, werd deze in 1951 opgevoerd tot f 17.000.000,—.

Ook deze uitbreiding bleek echter al spoedig onvoldoende. In 1955 vond verdere uitbreiding plaats.

Komisch zou geweest zijn, als het niet tragisch was, dat de minister van Justitie ook deze uitbreiding weer verdedigde om de speelzucht te beteugelen.

Terecht is toen van antirevolutionaire zijde opgemerkt, dat het resultaat averechts zou zijn. De uitkomst bewees het. Al spoedig klonk het geroep om meer mogelijkheden tot wedden.

Bijzonder kwam wel in trek de voetbalpool. Boven de staatsloterij heeft deze voor, dat

KRITISCHE KRABBELS

Dubbele boekhouding

Als de veertienjarige Henkie de deur wil openen om naar de fabriek te gaan moet hij hard duwen. Hij komt tot de ontdekking dat het 's nachts flink gesneeuwd heeft.

Dat is een lelijke streep door de rekening. Het zal een latertje worden. Henk schuift z'n fiets uit het schuurtje en stapt naar de weg. De sneeuw ligt hoog. Hij kan slechts met de grootste inspanning vooruit komen. Zo nu en dan maakt hij een buiteling. Eindelijk wordt het hem te machtig en gaat hij lopend verder.

Als hij in de stad aankomt om op het postkantoor de post te halen voor de directie is hij al ver over tijd. Bezorgd kijkt hij naar de klok. Wanneer hij een beetje geluk heeft en meneer Damen wat laat is kan hij het nog halen. Zijn taak als loopjongen bestaat o.a. hierin dat hij 's morgens de post haalt en deze op de directiekamer bezorgt, waarbij hij meteen de ramen moet openzetten zodat de rokerige lucht van de vorige dag wat wegtrekt. Als de boel voldoende opgefriest is moet hij dan de ramen weer sluiten.

Bij de fabriek gekomen ziet hij dat zijn haasten tevergeefs is geweest. De auto van meneer Damen staat al voor de garage.

Henkie probeert flink te zijn. Stevig omklemt hij de tas met poststukken. Hij tracht met een glimlach de situatie meester te worden.

Meneer Damen ijsbeert met de handen in de zakken door de kamer. De ramen staan wijd open en het is er allesbehalve aangenaam.

Terwijl Henkie de poststukken uit de tas haalt blaft hij hem met een zware vloek toe: waar kom jij vandaan.

Henkie's glimlach versterft. Hij beeft nu alleen maar. Als de grove stem van de machtige blijft doorbulderen en vloeken laat hij nog een paar stukken op de grond vallen, hetgeen meneer Damen helemaal op kookpunt brengt. Tenslotte glipt Henkie de deur uit terwijl de hete tranen hem naar de ogen wellen.

Baas Dijkhof staat in het kantoortje. Zijn dronkaardstronie staat donker. Ruw vraagt hij: Wat is er gebeurd? Als Henkie snikkend zijn verhaal doet smijt hij hem een doosje sigaretten toe en zegt: „hier, rook een sigaret, dat helpt voor de zenuwen”. Dan rukt hij de deur van de directiekamer open en stapt naar binnen.

Henkie luistert naar het getier. Het afschuwelijke gevloek boezemt hem afkeer in. Maar toch voelt hij zich opgelucht. Er is iemand die het voor hem opneemt.

Dan komt de baas terug en drukt Henkie vijf gulden in de hand. „Hierzo, neem dat maar mee en maak dat je weg komt, je bent vandaag vrij”.

Lezer, het kan zijn dat U een eerste rangs commerciële of administratieve kracht bent. Misschien benijden of bewonderen de mensen, de broeders inclus, Uw successen in het leven.

Maar hebt U het wel eens opgenomen voor Henkie? Of laat U dat aan de goddelozen over?

Uw maatschappelijke carrière kan succesvol verlopen, maar er is ook een boekhouding hierboven.

Als U bij al Uw handelingen slechts Uw carrière op het oog hebt ook ten koste van de kleinen, dan bent U toch een slechte boekhouder. Want dan waardeert U tijdelijke debetposten hoger dan eeuwige creditposten. Maatschappelijke promotie kan gaan ten koste van degradatie op de nieuwe aarde, waar immers gerechtigheid zal wonen.

FRATER.

Een tipje

Ook U kunt dezer dagen iemand verblijden met een geschenk-abonnement van OPBOUW.

1 JANUARI begon 't
nieuwe kwartaal!

wekelijks tegen een kleine inzet een gokje gewaagd kan worden ter verkrijging van een grote prijs.

En toen begon de strijd om wat men noemt de nationale voetbalpool, die nog steeds niet is afgelopen, maar waarvan het teleurstellend einde toch wel in het zicht begint te komen.

J. MEULINK.

BOEKBESPREKING

In Memoriam Prof. Dr F. C. Gerretson.

Herdenkingsredevoeringen uitgesproken in de Aula van de Rijks-Universiteit te Utrecht. (Boekhandel H. de Vroede, Utrecht; 1958; Met foto f 1.25).

Grote mannen, die niet groot zijn in eigen ogen, maar die groot mogen zijn in hun historievormende betekenis, geeft God weinige. Hen te gedenken, nadat Hij ze weer heeft weggehaald van de aarde, is een liefdeplicht die, wanneer ze spontaan wordt betracht, geen critiek gedooft om de daad als zodanig, maar slechts dank. Het is beschamend, dat dit soms nog gezegd moet worden. Dubbel geldt dat, wanneer de van ons heengegane leefde met de bede: „Haal mij spade of vroeg, Uw genade mij genoeg”; en het zoeken van menselijke eer en posities hem te enen male vreemd was. Het grillige, „al te menselijke”, dat onder de zon een elk één eigen is, zien wij dan niet, en ook in de herdenkingswoorden vergeven wij dan gemakkelijk een enkel te „barok” element. Zo doen wij dus hier, omdat wij menen dat dat goed is.

Het boekje dat wij hierbij aankondigen geeft een zeer mooie foto, los, op kunstdruk-papier; een Voorwoord van Prof. Gerbrandy; het „geestelijk testament” van den overledene: het slot van zijn rede over den invloed van het calvinisme op het Nederlands volkskarakter (dat ook te vinden is in ons blad van 28 Nov. 1.1.); en een drietal redevoeringen ter herdenking: van den politicus (geen geestverwant in den vollen zin) Meyer Ranneft over Gerretson en de staatkunde, van den hoogleraar-dichter W. A. P. Smit over Gerretson - Gossaert, en van den leerling Puchinger over Gerretson als leermeester. Het geheel is door de afdeling Utrecht van de S.S.R. aangeboden aan alle leden van de Unie en de Reunistenorganisatie; maar ook voor verdere verspreiding in den handel gebracht. Prof. Gerretson is lange jaren erelid van de S.S.R. geweest. Zijn „geestelijk testament” (boven genoemd) was allereerst voor haar leden bestemd. Maar het ware te wensen dat onze vele studenten van alle faculteiten, hoe ook georganiseerd, zich den tijd uitkochten door deze woorden dóór te denken en in critische bezinning zich toe te eigenen, opdat zij leren spreken als christen-nederlanders buiten en binnen de poort. En dat zij dit geschrift lezen zoals het bedoeld is: als een heenwijzing ook naar het werk van dezen erfplater onzer christelijk-nationale beschaving die meer dan ooit in gevaar is. Naar het werk, dat voor het grijpen is; en naar dat, dat verspreid en vrijwel ontoegankelijk, naar wij hopen straks nog onder direct bereik van een ieder komen zal. Christelijke kunst en christelijke wetenschap waren in onze eeuw zelden zó gepaard. Critische, maar bovenal dankbare kennis-neming daarvan zal het hart verheugen van wie zich de studie, in welke richting ook, tot een roeping rekenen mag. Als er van de jongeren — studenten en leerlingen van de hoogste klassen van het middelbaar onderwijs — door de uitgave van de herdenkings-redevoeringen den weg tot het werk van Gerretson zouden vinden, ware het initiatief daartoe dubbel beloond.

J. B.

Een viertal boekjes over moderne kunst.

I

J. M. Prange:

De God Hai-Hai en rabarber. Met het kapmes door de jungle der moderne kunst.

(Zaandijk, J. Heynis Tzn; 1957).

Voor zeer velen is vandaag nog altijd de moderne kunst een vreemd raadsel, een moeilijk te verteren pil, een abakedabratistisch verschijnsel waar men geen weg mee weet. Om te beginnen twee opmerkingen. Vaak heb ik gemerkt dat men deze kunst eigenlijk best verstaat — alleen maar zichzelf niet gelooft. Men denkt bij kunst aan eeuwige schoonheid, aan iets wat men zou moeten kunnen genieten, dat de mens verrijkt. Het is de vraag of die definitie goed en juist is, of die eis zelfs gesteld mag worden, ook ten aanzien van oude kunst. Zeker is dat moderne kunst daar niet aan voldoet. En daarom verklaart men

het eenvoudig niet te weten. Maar misschien verstond men het heel best — was het negatieve, destructieve, irrationele, onschone wezenlijk en echt, behorende tot de zin en betekenis van het werk. Staande voor een abstract stuk zegt men: het is wel mooi van kleur, maar wat moet ik daar nu in zien. Nu, misschien was het wel de bedoeling van de kunstenaar om niets te zeggen, en alleen maar mooie kleuren te geven.

Werkende met een dergelijk vooroordeel waardoor men zich, ook waar men wel begreep, toch als niet-begrijpende eenvoudig terugtrekt, sluit men de weg voor zichzelf af om er werkelijk eens iets van te gaan begrijpen. En dat tot schade van zichzelf. Al was het alleen maar hierom, dat men, als men het vormgevende en leidinggevende in onze tijd niet poogt te verstaan, misschien straks het afgeleide en gevormde zonder meer aanvaardt en opneemt zonder te weten wat men voor zich heeft. Wie niet de geest van de tijd wil horen spreken, moet zich niet verbazen dat hij op een goed moment niet doorzien en beoordelen kan wat zij doen die wel luisterden. Wie naar het woord van de apostel wil strijden tegen de geest der eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht, zal moeten luisteren naar die geest om zijn program, zijn inhoud, zijn „openbaring” te leren kennen. Anders handelt men als die politieke leiders die Nasser toch zo'n brave knaap vonden daar ze nalieten zijn politiek programma, de formulering van zijn doelstellingen, ook maar te lezen.

Maar, hoe het ook zij, moeilijk is het wel, en het is soms voor hem die voor het eerst luistert of er iemand chinees staat te praten. Het kan van belang zijn om chinees te leren, omdat men dan namelijk pas kan beoordelen of de spreker vloekt of het evangelie verkondigt, of hij waarheid of leugen spreekt. En dat leren van een nieuwe taal is niet altijd even gemakkelijk. Nu zijn er de laatste tijd enkele boekjes verschenen die ieder voor zich pretenderen ons in deze weg te kunnen wijzen. Boeken waren er al, moeilijk te lezen en duur van prijs vaak, maar met deze geschriften is het anders, ze zijn goedkoop en leesbaar. De weg om de nieuwe taal te leren ligt dus open. We willen nu vier van die boekjes bespreken. Want we zien althans drie ervan graag in uw hand, en een willen we u dringend aanraden.

Inderdaad, er is er één bij dat we u beslist afraden. Een boekje dat een „succes fou” heeft gehad vergelijkbaar met de van Meegeren-kwestie. Omdat het publiek nu eenmaal graag gnuift over het feit dat de groten, de kenners en deskundigen het ook niet weten, zich althans kunnen vergissen, waarmee ze dus neergetrokken zijn tot eigen niveau — en men een vrijbrief heeft voortaan alle nonsens die maar voor de mond komt uit te kramen, en alle studie en zich waarlijk verdiepen maar te laten varen.

Dat boekje is J. M. Prange's „De God Hai-Hai en rabarber”, met als ondertitel „Met het kapmes door de jungle der moderne kunst”. Hij vergelijkt de moderne kunst met de god Hai-Hai, en spreekt over het tam-tam en de bezwerende mompelingen der medicijnmannen. En hij, Prange, zal nu even de ware zin van hun humbug onthullen. Hoewel we liever niet over dit boekje spreken — het is niet prettig zich zo in rancuneuze en louter negatieve beschouwingen te verdiepen — zullen we het nu toch doen, omdat hier zulke belangrijke zaken aan de orde worden gesteld en de argumenten voor hen die vreemdeling zijn in de wereld der moderne kunst soms reëel lijken.

De kern van Prange's boekje vinden we m.i. al in een noot op pag. 8: „De abstracte schilderkunst... is een geldonderneming”. Hij beweert hier kort en goed dat al die moderne schilders die vandaag zo werken goedkoop succes en duur geld najagen. Maar hij zegt toch nog wel meer. Hij heeft het er over (pag. 22) dat de musea tegenwoordig maar alles kopen wat zich onder de modern-abstracte vlag aandient — en in een noot expliciteert hij dat deze kunst dus eigenlijk de officieel gesanctioneerde is. Prange legt er de vinger op dat men zich hierbij beroept op Cézanne en van Gogh, mensen die in hun tijd ook niet geëerd werden — uit angst voor diezelfde fout volgt men nu de nieuwste richting, komt de jonge kunst aan bod, wordt die verheerlijkt en zo tot officiële kunst gemaakt. Daar zit heel wat waars in. In de vorige eeuw hebben de voorlopers van de

moderneren buiten de officiële „salon” gestaan, onerkend en ongeacht — ze vochten tegen een heersende meerderheid die echter niet meer een scheppende kracht was. Maar ook deze scheppende minderheid is nu heersende meerderheid geworden, en alles moet zich buigen voor haar dogma's.

Zeker, daarin heeft Prange niet ongelijk. Als hij nu alleen maar geschreven had tegen het tegenwoordige museumbeleid, tegen de officiële „salon” van vandaag, tegen het tot dogma verheffen van het beginsel van het modernisme, dan zouden we hem graag bijvallen. Maar hij slaat zo door. Hij houdt een groot betoog over Pieneman, in zijn tijd geëerd en beroemd, en zegt dat dus uit roem en het feit dat iets eigentijds heet geen conclusies getrokken mogen worden. Wederom zijn we het wel een beetje met hem eens. Maar dan komt het. Moeten we dan niet de geroemde abstractie, dan zeker wel de mis-kende figuratieve kunst. Ach neen, zegt Prange, ik zag zoveel rommel op exposities. Even academisch van aard als die abstracten. Maar dan ontdekken we zo langzamerhand dat Prange zich van alles wil afkeren wat niet geheel 100% meesterwerk mag heten en bovendien van alles wat vandaag in een reuk van roem staat en als groots wordt gezien en ervaren. Dat laatste zegt hij zelfs met even zovele woorden (pag. 51). Maar heeft hij dan niet in de gaten dat hij een utopie najaagt — dat er in alle tijden middelmatigen zijn, zullen zijn, ja moeten zijn (moeten, inderdaad, omdat deze kunstenaars, hoewel wellicht niet voorgangers en stijlvormers, toch op zijn minst een sociale taak hebben te vervullen, b.v. door de vele opdrachten en vragen van de tijd te vervullen). Wat Prange eigenlijk eist, zoekt, wil, is dat er vandaag aan de dag een Titiaan, een Rembrandt, een van Gogh en een Raphael zouden zijn, schilderende op hun wijze. Maar men kan dergelijke genieën alleen in dankbaarheid aanvaarden, nooit eisen, en de vraag is of werk als het hunne vandaag inderdaad de zin en plaats zou kunnen hebben die het in eigen tijd had. Wie die eis van Prange, impliciet uitgesproken, voor ogen houdt, kan veel van zijn uitspraken gaan verstaan.

In de naam van die utopie gaat Prange nu vechten tegen alles wat los en vast is, en verliest hij alle proporties uit het oog. Vecht hij tegen windmolens, zeker, maar laat de eigenlijke strijd — de strijd die er gestreden moet worden — na. Vechten tegen windmolens, en dat niet eens fair. We willen daar enkele staaltjes van geven. Triomphantelijk doet hij ons mededeling van het feit dat een voorvechter van de moderne kunst sprak over Mondriaan's aanvechtbare geschriften. Honend herhaalt hij het nog enkele malen in dit boek. Zo'n kunstenaar, die naar u zelf zegt aanvechtbare dingen schrijft, zou die nu de grote zijn die we moeten bewonderen? Maar Prange vergeet dat ik heus geen rare dingen schrijf noch als kunstenaar de volgende figuren depreciër als ik uitspreek dat de geschriften van Leonardo da Vinci, van Ingres, van Michelangelo, van Ghiberti, van Alberti, van welke kunstenaar dan ook die ooit naar de pen greep, aanvechtbaar zijn. Want welke mens schreef ooit iets dat niet aanvechtbaar was?

Dan spreekt hij honend van twee professoren in de kunstgeschiedenis die iets goeds gezegd zouden hebben van de fotografie. Dergelijke uitlatingen verklaren misschien wel het succes fou, maar verraden een bekrompen geest — om het zacht te zeggen — die geen andere mening dan de zijne dulden kan. Laat ik eerlijk zeggen dat ik het met die hooggeleerde heren ook niet eens ben — maar daarom zijn ze nog niet dom, nog minder lid geworden van een soort boerenbedriegende clan van geldverdieners. En dat alles staat in het kader van een fulmineren tegen het feit dat in het Museum voor Moderne kunst te New York ook machinale producten staan, fluitketels en stofzuigers en zo meer. Vergeet hij dan hoe nodig het was en is om in het massa-artikel juist wat betreft de vormgeving verbetering aan te brengen. Kan hij niet dankbaar zijn dat in onze eeuw iets gepresteerd wordt dat huizenhoog uitsteekt b.v. boven hetgeen een eeuw geleden aan gebruiksvoorwerpen werd gemaakt? Vergeet hij tenslotte dat ook in het Rijksmuseum schenkkannen staan, en borden, en glazen, en vazen, en stoelen, en tapijten, en zelfs een bed! Als belangrijke vertegenwoordigers van een voorbijgegangene wereld, zeker, maar ook als getuigen van de artistieke zin

van hen die die dingen maakten. Prange verliest alle proporties uit het oog, we zeiden het al.

Zijn geschrift is vol van negatief gespuw. De Chirico was jarenlang een voorganger in de moderne kunst. Dan komt er ineens een keer, verwerpt hij zijn oudere werk en gaat in oude trant schilderen. Maar het is slecht werk — roept Prange — en we verwachtten ook niets anders. Maar Prange vergeet dat ook hij eens lithografieën maakte, die we niet anders dan surrealistisch kunnen noemen, werken die ook modern waren in hun soort. Hoe staat het daar nu mee? Ik zag geen enkel product van Prange's kunst uit de laatste jaren. Moeten die soms ook vallen onder het odium waarmee hij de Chirico belaadt? Waarom wijst hij eigenlijk zelf niet de weg — hij is toch een kunstenaar (geweest)? Of moeten wie die afschuwelijk kitcherige omslag die om dit boekje zit als een waarschuwing aan een ieder die smaak heeft beschouwen, dat Prange zelf zo is geworden — is het misschien zijn ongesigeneerde werk? In ieder geval heeft hij het aanvaardbaar geacht, want ook de tweede en derde druk werden van dat stuk smake-loosheid voorzien.

Prange vergeet nog meer. Hij heeft ons eerst kopschuw willen maken voor alles wat zich vandaag als kunst aandient. Geldmakerij, gepresenteerd door een organisatie ter bedrieging van de menigte zou het zijn. Of het zou kunst zijn als die van Pieneman — alleen het feit dat het beroemd en geëerd is vandaag bewijst dat het de grote kunst niet is, zo zegt hij. Zo blijft er, nadat hij ook nog de eenvoudige eerlijke ploeters die „gewoon” werk maken een trap achterna heeft gegeven niets over. Hoera! nu hebben we een vrijbrief om voortaan voor f 60.— een stuk bij de lijstenmaker te kopen, olieverf op doek, zo'n echt leuk kitch-gevalletje. Wie zou me wat doen? Dat is misschien ook wel niks, maar er is ook niks, niemandal. Prange heeft het gezegd. Want er zijn wel een paar goede kunstenaars vandaag, zo zegt hij, — helaas te weinig duidelijk makend waarin dat goede nu zou bestaan — maar hij mag blij zijn dat ze niet geëerd worden en erkenning vinden. Want dan zou dat alleen maar een bewijs zijn dat het toch maar weer niks was.

Wat Prange vergeet is dat naast het succes van de modeschilder in iedere tijd ook de waarlijk groten erkenning vonden. Prange citeert Heine omdat hij in 1831 lovend schreef over Ary Scheffer. Maar als men Heine er op naleest ontdekt men dat Heine vol van critiek op en twijfel aan 's mans grootheid was — en ontdekt men ook dat Heine een paar bladzijden verder vol lof is, vrijwel zonder restricties, voor de toen allerminst populaire Delacroix. Heus, Rembrandt werd in zijn tijd geëerd, en de zgn. miskening en tragiek is een 19e eeuwse romantische uitvinding. Van Gogh? Nog tijdens zijn leven verscheen een fantastisch lovend artikel van de hand van Aurier — en als hij nog tien jaar geleefd had was hij wereldberoemd geworden zijn leven. Want het verwerven van erkenning als men iets volslagen nieuws doet, kost nu eenmaal tijd. Daarvan getuigen alle biografieën van grote figuren — van de strijd die het hun kostte hun plaats te verwerven. Dat is niet erg. Als we er maar geen mythe van maken. Heus, miskende genieën zijn er niet zoveel geweest in de wereldgeschiedenis.

Waarom we dat alles zo uitvoerig zeggen? Omdat Prange meent naast alle groten van naam ook Picasso van begin tot eind te moeten kraken. Er blijft niets van over. Maar laten we over diens geval eens nadenken zonder zelfs naar zijn werk te kijken: is het mogelijk dat een kunstenaar bij zijn eerste debuut al bewonderaars vindt die hem als een genie eren, en hem daarin trouw blijven ook als hij stijl en aard van zijn werk grondig verandert; is het mogelijk dat een man inspirerend en wegwijzend werkt op duizenden jongeren, — als het leeg en niets is? Heus, de geëerde groten van de dag als Pieneman e.d. kregen wel medailles en vleiende critiek van de journalist van de week, maar zij boeiden niet de waarlijk grote kunstkenner, inspireerden niet, vernieuwden niet — want het wezen van hun kunst was juist het niet-vernieuwend en daarom algemeen-verstaanbare —, veranderden niets aan het „gezicht van hun eeuw”. Dat deden echter wel Leonardo, Michelangelo, Raphaël, Dürer, Rembrandt, Caravaggio, Carracci, Jan

van Eyck en ga maar door. Groten, in eigen tijd geëerd, vernieuwers die soms in korte tijd heel de kunst van hun tijd deden veranderen. Zou het mogelijk zijn dat een kunstenaar met zijn werk meer dan vijftig jaar lang mensen van grote capaciteiten zowel als mindere krachten zou blijven boeien en inspireren — al was het alleen maar tot studie van het phenomeen dat hij is —, als hij niets was?

Prange critiseert — maar kort en goed komt het er op neer dat Picasso's kunst niet voldoet aan de eisen die hij stelt, nl. dat ze is als de kunst van Raphael tot en met Velasquez en Rembrandt. „'t Is alles even knullerig”, zo schrijft hij — maar met de maat metend waarmee hij meet verdwijnt alles behalve de kunst van de allergrootsten tussen 1500 en 1800. Want zo kan en moet ik ook verwerpen alle gotische beeldhouwkunst, alle gebrandschilderde ramen, alle romaanse kunst, alle Egyptische kunst, alle kunst der primitieve volken, kortom alle kunst die niet leeft en werkt vanuit de renaissance-idealen.

Prange zocht ook plaatjes uit — heel tententius, met bijschriften in de ons nu wel vertrouwde toon der knullerigheid. Een nare Picasso — alsof die met een zo'n ding wordt getypeerd en kan worden weggedaan —; een Braque die hij verkeerd vergelijkt en door de presentatie onrecht aandoet. Alleen bij de Kandinsky moet ik hem toch echt zeggen dat hij zich vergiste. De Kandinsky is beslist mooier dan het prae-historische paard.

Maar enfin, we zullen er nu maar mee stoppen. Afgezien van zijn aanwijzen van feilen, ernstige tekorten, in het huidige

museumbeleid ten aanzien van moderne kunst, en afgezien van zijn onderkennen van het gevaar en de realiteit van een hedendaagse salon-schilderkunst, van een heersende meerderheid die haar dogma's aan anderen wil opleggen, blijft er maar weinig over. Te weinig.

Maar de vraag blijft, wat we dan wel aanmoeten met Picasso, en of we daarover dan niet iets kunnen lezen dat ons kan helpen. De vraag blijft wie toch die god Hai-Hai is — Prange moge nu wel menen aangetoond te hebben dat hij niet bestaat, wij zijn maar al te bang dat hij zich daarvan niets aantrekt en rustig op zijn voetstuk is blijven staan. Want wat Prange deed is levensgevaarlijk — hij zegt tegen ons: die god is er niet, puur bluf, ijdel gespuiter en leeg geblaas. Maar die god, de geest der eeuw, is er wel, en is een kracht van dwaling misschien, is in ieder geval een diep-geestelijke werkelijkheid die we zo niet kunnen wegtrappen. Wie waarlijk mee wil doen in de geestelijke strijd van vandaag moet ook de tegenstander ernstig nemen. De god Hai-Hai is misschien een levende Moloch, maar als hij dat is mogen we de strijd niet ontlopen door hem weg te redeneren in het voetspoor van Prange.

Een volgende maal zullen we zien wat anderen over deze kwesties schreven. Daar kunnen we misschien wel iets van de realiteit van de geest van onze tijd zien in zijn ware proporties en naar zijn ware aard, en de moderne kunst leren verstaan als zijn openbaring.

Leiden.

H. R. R.

„Elke wijze vrouw bouwt haar huis” (Spr. 14 : 1a)

Zij (de liefde) zoekt zich zelve niet

Dat geldt ook voor elke wijze vrouw: „zij zoekt zich zelve niet”.

Hoewel ze daartoe uitnemend in de gelegenheid is. Het grootste gedeelte van de dag is zij alleen thuis. Zij regelt het huishouden naar haar goeddunkt. Zij kan doen en laten wat ze wil. Zij is koningin in haar huis en voert daar onbetwist de scepter.

Wat is de gelegenheid en dus ook de verleiding groot, om bij het nemen van haar beslissingen en het treffen van haar beschikkingen te vragen wat zij zelf het prettigst en noodzakelijkst vindt, en zo zich zelve te zoeken. Maar als ze waarlijk wijs is en zich door de liefde laat leiden, doet ze dat niet.

Hoe graag zou zij, liefhebster van lezen als ze is, 's avonds een boek ter hand nemen, om er zich in te verdiepen. Maar vóór de kinderen naar bed gaan, wijdt ze zich aan haar jongens en meisjes, om ze bezig te houden; als dat nodig is, om ze wat leiding te geven bij hun huiswerk; om hun ruzietjes te beslechten: ze vragen al haar moederlijke aandacht. En liggen ze eindelijk rustig in hun bedjes, door haar zelf toegedekt, na met hen gebeden te hebben, ja — hoe licht het haar toe het boek te nemen, waar ze al weken lang mee bezig is — maar neen, ze overwint zich zelf en doet het niet. Eerst moeten de kleren en kleertjes van de nu lekker slapende druktemakers even op de helling, en in plaats van het boek pakt ze de naaidoos en zet ze zich opnieuw aan de arbeid, die misschien wel de hele avond zal vergen. Het vooruitzicht echter, dat de lievelingen met nette, hele kleren naar school of naar hun werk kunnen gaan, maakt haar het verstelwerk licht, en doet haar het boek vergeten.

Al een paar winters loopt ze met een mantel, die zeker enkele modes ten achter is, en de gloed van het nieuwe al lang heeft verloren. Het zou waarlijk geen weelde zijn, als ze zich deze keer eens een nieuwe aanschafte. Haar grote meisjes vinden het ook, dat Moe er beslist aan toe is. Vergeleken met de moeders van haar vriendinnetjes, komt háár moeder er maar sjofel af, en meer dan eens dringen ze er op aan, dat ze nu toch eindelijk eens een echt mooie jas koopt. En haar man denkt er precies zo over. Hij gunt het haar van harte. „Het komt haar toe”, vindt hij eerlijk.

Maar toch, voor zich zelf heeft ze al lang vastgesteld: „Dit jaar nog niet!” Ze laat hem, (t.w. de mantel) eens stomen; laat er zich een

nieuwe kraag opzetten — en dan zal het deze winter nog kunnen gaan.

Want — ze heeft al lang met lede ogen aangezien, dat haar man broodnodig toe is aan een nieuwe jas. Stel je voor, die begint hier en daar al kale plekken te vertonen; de kraag wordt vettig; het mooie model is er uit. Hij kan er eigenlijk niet meer mee voor de dag komen. Als ze andere heren ziet lopen in hun nieuwmodische jassen, neen, dan komt haar man beslist te kort, al klaagt hij er zelf nooit over en dringt er nooit op aan, zijn half-afgedragen jas voor een nieuwe te verwisselen.

En nu staat het bij haar vast: „Eerst haar man een nieuwe jas!” Die komt veel meer onder de mensen dan zij; zij is zo goed als altijd thuis, behalve des zondags een of twee keer naar de kerk en een hoogst enkele keer eens op visite bij goede kennissen of familie. Haar man komt geregeld in allerlei gezelschap, ook wel voornamelijk gezelschap; gaat vaak op reis: neen, beslist, hij is er meer aan toe dan zij, en daarom: hij krijgt deze keer zijn nieuwe jas en zij doet het nog eens weer een keertje met haar oude. En zij doet het met het grootste plezier, want zij zoekt zich zelve niet. Ja zij voelt zich trots en opgelucht, als zij hem straks ziet uitgaan en weer thuis-komen, echt als een heer vindt ze: háár man!

Haar op een na oudste dochttertje Sophie was een bij-de-hand ding. Zelfs toen ze nog naar de lagere school ging, had ze al veel plezier en gemak van haar. Boodschappen kon ze doen als de beste; en altijd trok ze er met plezier op uit, bij mooi weer zo goed als bij slecht weer. En steeds kwam het goed uit; ook met het geld. En in huis pakte ze flink mee aan. Met het uit- en aankleden van de kleintjes; met het tafelopruimen en dergelijke karweitjes was ze een echt bij-de-handje. „Ik heb er een hele meid aan!” zei Moeder wel eens. En zij zag er naar uit, dat ze straks van school af kon en thuis kon blijven, echt een hulp van haar Moeder. Hoewel, aan de andere kant zou ze het jammer vinden, voor Sophie zelf. Want leren dat ze kon. Ze had er niet de minste moeite mee. Anders had ze haar Moe ook niet zo goed kunnen helpen. Vader en Moeder spraken er vaak samen over, dat het eigenlijk niet verantwoord was, dat ze Sophie niet verder lieten leren, een kind met zulk een goed verstand, bovendien met grote lust tot de studie. En de moeder kon dat niet tegenspreken. Ze dacht er precies zo over.

Maar ja, dan zou ze de hulp, waar ze zo verlangend naar uitzag, en waar ze zich

zoveel van had voorgesteld, moeten missen. En waarschijnlijk zou ze zelfs minder dan tot nu toe, van Sophie kunnen profiteren, want als ze toch naar een school ging voor uitgebreid onderwijs (waar ook haar onderwijzer zo sterk op aandrong), zou ze veel minder vrije tijd hebben, dan ze tot nu toe gewend waren.

Het was wel een harde strijd voor haar. Maar ook nu won de liefde voor haar kind het. Weer zocht deze moeder niet zich zelf, maar liet ze zich leiden door de vraag, wat het beste was voor de andere, in dit geval voor deze haar dochter; en bracht ze dit offer (want dat was het voor haar) met vreugde. Een vreugde nog vergroot, door het stralende gezicht van haar dappere Sophie, toen ze hoorde, dat ze van Vader en Moeder verder mocht studeren. „Maar ik blijf Moe helpen!” was haar positieve verzekering, want ze voelde wat Moe dat besluit gekost had!

HUISMAN.

PERSSCHOUW

Wijsheid

Onlangs logeerde ik „ergens”.

Het was er bijzonder gezellig.

In de loop van de gesprekken kwam mijn gastheer voor de dag met een aantal spreuken, aphorismen, citaten, die hem zeer hadden getroffen.

Hij meende dat er wel wat „in” zat, ook met het oog op het kerkelijke leven.

Ik was het daarin van harte met hem eens.

En ik stelde voor ze in „Opbouw” op te nemen.

Hij vond het best. En tikte ze voor me over.

Het leek me goed ze in het eerste nummer van 1959 te laten afdrucken.

Hier zijn ze:

Karakter zonder kennis heeft vaker tot succes geleid dan kennis zonder karakter.

Cicero.

Alvorens te laken moet men altijd eerst proberen of men niet kan verontschuldigen.

Lichtenberg.

Voorzichtigheid in het oordeel is een teken van geestelijke rijpheid.

Anna Dix.

Wantrouwen is een zware wapenrusting, die meer belemmert dan beschermt door haar gewicht.

Lord Byron.

De laster is als de wesp die U lastig valt en tegen welke men geen enkele beweging moet maken, tenzij men zeker is haar te doden; anders herhaalt zij haar aanval met des te groter woede.

Nicolas Chamfort.

Zij, die de duisternis niet bemerken zullen het licht nooit zoeken.

Buckle.

Wie in het dal blijft ziet nooit de andere kant van de berg.

Eng. spreekwoord.

De ondervinding heft wel is waar een vreselijk hoog schoolgeld, maar zij geeft ook onderwijs zoals geen ander.

Carlyle.

Men moet doen, niet wat men prettig vindt om te doen, maar wat men prettig zal vinden gedaan te hebben.

Het zijn helaas vaker de meningen over de dingen dan de dingen zelf, waardoor onenigheid tussen de mensen ontstaat.

Goethe.

Wilt Gij puntig zijn, wees dan kort.

Want met woorden is het als met zonnestralen,

hoe meer ze worden gecondenseerd, des te dieper branden ze.

Southey.

Men heeft nooit gebrek aan kwade redenen om het goede na te laten,

noch aan goede, om het kwade te doen.

Petit-Senn.

De geest wordt rijk, door wat hij ontvangt, Het hart wordt rijk, door wat het geeft.

Victor Hugo.

Het grensgebied tussen verstand en gevoel is het jachtterrein des duivels.

Coventry Patmore.

Het geweten waarschuwt ons als een vriend, alvorens ons als een rechter te straffen.

Stanislaus.

Een geestige inval werkt meer uit dan een giftige uitval.

Zij die nooit een mening terugnemen, beminnen zichzelf meer dan de waarheid.

Jos Jonkert.

Koppigheid is de kleinzielige karikatuur van wilskracht en volharding.

Wijnaendts Francken.

Vaak werkt goede raad beter gegeven in de vorm van een kwinkslag dan van een ernstige onderrichting.

Schopenhauer.

Er is een zwijgen, dat meer bezig houdt en de mensen nader tot elkander brengt dan het levendigste gesprek.

Thérèse Hoven.

De mensen moeten geduld met elkander hebben, en de dappersten zijn zij, die de fouten van anderen het best weten te verdragen.

Franc. van Sales.

Vertrouwen vermag alles,

Wantrouwen niets.

Wantrouwen is als de bliksemafleider, die de bliksem aantrekt.

Emile de Girardin.

Twisten zouden niet lang duren als het ongelijk slechts aan één zijde was.

la Rochefoucauld.

Sommige mensen zetten hun stem kracht bij wanneer ze hun argumenten kracht zouden moeten bijzetten.

Samuel Johnson.

Ik vermoed dat onze lezers deze spreuken wel zullen waarderen.

En misschien denken ze ook wel aan het woord van den Heiland: „Want de kinderen dezer wereld gaan ten aanzien van hun geslacht met veel meer overleg te werk dan de kinderen des lichts”. (Luk. 16 : 8).

VAN HIER EN GINDS

Gevlucht

De bekende professor in de kerkhistorie dr Kurt Aland in Halle, die zich de toorn van de Oostduitse minister-president Ullbricht op de hals haalde door kritiek te leveren op de communistische belemmering van het vrije onderzoek aan de Oostduitse universiteiten, is vertrokken naar Münster in Westfalen (West-Duitsland). Men heeft hem een leerstoel in de kerkgeschiedenis aangeboden. Met zijn gedwongen vertrek uit Oost-Duitsland verdwijnt een markante persoonlijkheid uit de steeds scherpere kerk- en cultuurstrijd in de Duitse Sovjetzone.

Een Preek van Gerretson

Dr Buskes schreef in De Waagschaal:

„Voordat ik Gerretson als dichter leerde kennen, heb ik hem — één keer — ja, laat ik maar zeggen, horen preken. Niet vanaf een preekstoel, zoals vele jaren later in de Nieuwe Kerk te Amsterdam bij de Vondelherdenking, maar vanaf de trap van het oude stadhuis in Klundert in 1914.

De eerste wereldoorlog was in volle gang.

Nederland bleef neutraal en onze troepen waren geconcentreerd aan de grenzen van België, dat door de Duitsers onder de voet was gelopen. Limburg en Brabant zaten vol met soldaten. In Klundert had vrijwel ieder gezin inkwartiering.

Het was 31 december 1914. Oudejaarsavond. Overal zat men thuis om de overgang van 1914 naar 1915 te vieren. Samen met de ingekwartierde soldaten.

Kwart voor twaalf werd er op een trompet geblazen, het sein, dat alle soldaten dadelijk op het marktplein voor het stadhuis moesten komen. Niemand wist wat er aan de hand was. Heel Klundert ging de straat op en stond in die nacht van 31 december 1914 op 1 januari 1915 met de gemobiliseerde soldaten voor het oude stadhuis.

De bevelhebber van de in Klundert ingekwartierde troepen was kapitein Gerretson.

Hij was toen dertig jaar. Precies om twaalf uur, nadat de klok van de hervormde kerk twaalf slagen had doen horen, beklom hij de trap van het stadhuis, om zijn soldaten en met zijn soldaten Klundert toe te spreken. Een toespraak van een kwartier. Ik herinner mij niet meer wat Gerretson die nacht gezegd heeft. Ik herinner mij alleen, dat heel Klundert diep onder de indruk was van de Oudejaarsavondpreek van kapitein Gerretson.

Abonnementen s.v.p. bij vooruitbetaling door storting op girorekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist, met bijvermelding voor „Opbouw”.

Abonnementprijs: f 5.- p. halfj. - f 10.- p. jr. Studenten abonnement f 6.- per jaar.

Losse nummers 25 cent. Buitenland: f 6.25 per halfjaar - f 12.50 per jaar.

KERKNIEUWS

Beroepen te Avereest-Dedemsvaart kand. H. Pool te Zeist.

Einde van de kwestie-Wezep. In het kerkblad van Nunspeet stond het volgende bericht: Op de laatstgehouden classis spraken de drie appellerende kerken uit: dat zij zich bij de pacificatie van de G.S. kunnen neerleggen, en mitsdien de kerk van Wezep weer tenvolle als zusterkerk aanvaarden. De classis vertrouwt dat de samenwerking der kerken in deze classis thans hersteld is en goede voortgang zal hebben. — Reeds tijdens deze vergadering benutte de classis de gelegenheid, om haar goede wil t.o.v. Wezep met woord en daad te tonen. Wij mogen de HEERE wel zeer dankbaar zijn, die alles genadig ten goede keerde.

Na de kwestie-Kralingen is dus nu ook de kwestie-Wezep beëindigd.

Ds J. ten Hove te Mussel kan ten gevolge van een aanrijding de eerste maanden zijn ambtswerk niet verrichten.

Ds A. Bos van Haarlem herdacht dat hij 12½ jaar geleden in de kerk aldaar zijn intree deed.

Ds J. Bos nam vanwege zijn blijvend optreden als reserve-veldprediker afscheid van de gemeente te Vroomshoop.

Gift. Ds J. Smelik van Groningen ontving van een onbekende een gift van f 10.000.— voor een orgel in de Mirtekerk.

Ds J. Mulder, gekomen van Gees, deed 16 nov. j.l. zijn intrede in de Can. Ref. Church van Homewood-Carman na bevestigd te zijn door Ds De Haan van Winnipeg. Een paar dagen te voren was het nieuwe kerkgebouw van Homewood in gebruik genomen.

Theologische Hogeschool. Geslaagd voor het propaedeutisch examen de heren S. Braaksma te Winschoten en R. Keesenberg te Zwolle.

Als ERKEND AANMELDINGSBUREAU verzorgen wij voor U alle emigratie-papieren. Wij geven voorlichting en verlenen bemiddeling voor plaatsing in alle landen en plaatsen waar eigen Gereformeerd Kerkelijk leven is.

VRAAGT VOORLICHTING VIA UW EIGEN ORGANISATIE:

EREFORMEERDE EMIGRATIE STICHTING
Thema: a Kempisweg A 32 Utrecht te 30335 c.g.g. 26393

Vertegenwoordigers door geheel Nederland

VERSCHENEN:

Brochure „ISRAËL EN DE DUIZEND JAREN VAN OPENBARING 20”
Door Ds J. C. Janse te Zutphen

32 pagina's met omslag, royaal formaat.
Prijs f 1.50.

Bestellingen uitsluitend per giro bij
DRUKKERIJ STEENBERGEN - ZEIST
Giro 233117

Drukkerij Steenbergen

ZEIST - TELEFOON 03404 - 2452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk

BETALING ABONNEMENTSGELDEN

Met 1 Oct. begon de tweede helft van de lopende jaargang van ons blad. We verzoeken onze abonné's hun abonnementsgeld f 5.— per halfjaar of f 10.— per jaar te willen overmaken op postrekening 233117 t.n.v. Drukkerij Steenbergen, Zeist met bijvermelding voor OPBOUW.

De incassokosten zijn tegenwoordig zo hoog, dat we vertrouwen dat onze abonné's aan ons verzoek zullen voldoen.

DE ADMINISTRATIE.